

T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

FELSEFE 11

YAZILIYA HAZIRLANIYORUM
2.DÖNEM 2.YAZILI

OGM
MATERYAL

18 – 19. YÜZYIL FİLOZOFLARININ FELSEFİ GÖRÜŞLERİNİN ANALİZİ

SORU 1

Locke' un "*İnsan Zihni Üzerine Bir Deneme*" adlı eserinden alınan aşağıdaki parçaya göre filozofun bilgi görüşü hakkında kısaca bilgi veriniz.

Gelin zihni başlangıçta üzerine hiçbir şey yazılmamış düz beyaz bir kâğıt (tabula rasa) gibi düşünelim. Bu kâğıt nasıl doldurulur? İnsanın sınırsız kurgu yeteneği ile zihne aktardığı bu zenginliğin kaynağı neresidir? Tüm bu bilgi ve akıl malzemelerini zihin nereden edinmektedir? Bunlara tek yanıtım var, "deneyim". Tüm bilgimiz önünde sonunda deneye dayanır ve deneyimden gelir. Anlama yetimizi tüm düşünme malzemeleri ile donatan dışımızdaki duyulur, nesnelere ya da kendi içimizde algılamadığımız ve duyduğumuz zihinsel işlemlere yönelik gözlemlerimizdir. Bunlar tüm idelerimizin doğduğu bilgi pınarlarıdır.

John Locke, İnsan Zihni Üzerine Bir Deneme

Soru 2: Aşağıda yer alan Kant'a ait görüşleri inceleyerek Kant'a göre ahlaki sayılabilecek davranış örneklerini işaretleyiniz.

Herkesin kabul etmesi gerekir ki bir yasa **ahlak yasası** olarak geçerli olacaksa yani bir yükümlülük nedeni olacaksa mutlak zorunluluk taşımalıdır. Yükümlülük nedeni burada insanın doğal yapısında ya da içinde bulunduğu dünyanın koşullarında değil a priori (deneyimsel koşullarda değil de zorunlu akılsal koşullarda) olarak doğrudan doğruya saf aklın kavramlarında aranmalıdır.

...

Genel yasalarca belirlenen şeylerin varoluşunu meydana getirdiğinden genel **ödev** buyruğu şöyle dile getirilebilir: Davranışının maksimi sanki senin istemenle genel bir doğa yasası olacakmış gibi davranışta bulun.

1. Kant, Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi

- Mağazadan bir eşyayı çalmak isteyen kişinin; bir korumanın gözetimi, cezalandırılmak ya da kınanmaktan korktuğu için vazgeçmesi
- Bir insanın dünyanın diğer ucundaki hiç tanımadığı çocukların beslenebilmesine katkı sağlamaya çalışması
- Bir kişinin çevresi tarafından onaylanmak arzusuyla düzenlenen yardım faaliyetine katılması
- Piknik yapan bir kişinin etrafta hiç kimse olmasa bile çöpünü çevreye atmaması

20. YY FELSEFESİ

SORU 3

20. yy felsefesinin ortaya çıkmasında etkili olan gelişmeleri ve görüşleri kısaca açıklayınız.

SORU 4

20. yy felsefesinin ortaya çıkmasında etkili olan filozofların görüşlerini kısaca açıklayınız.

SORU 5

20. Yüzyıl felsefesi ile ilgili aşağıda verilen ifadelerin başına ifade doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

- () 20. yüzyıl felsefenin yeni yöntemler kazandığı dönemdir.
- () Felsefede uzmanlaşmaların olduğu bir dönemdir.
- () Bu dönemde felsefede yeni ana akımlar oluşmuştur.
- () Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.
- () 20. yüzyıl felsefesi geçmişten bağımsız, özgün bir felsefedir.
- () Bu dönem felsefesinde akıl ve inanç tartışmaları ön plana çıkmıştır.
- () Bu dönem felsefesinin ana problemi, varlığın ilk nedeninin ne olduğudur.
- () Bu dönemde sembolik mantık çalışmaları yoğunlaşmıştır.
- () Bu dönemde dünyanın her yerinde üniversiteler aracılığıyla felsefe yapılmıştır.

SORU 6

20. yy felsefesinin temel problemlerini ve bu probleme açıklama getirmeye çalışan akımları doğru şekilde eşleştiriniz.

Yorum Sorunu

Varoluş-Öz Sorunu

Gerçeklik-Görünüş Sorunu

Varlık Sorunu

Metafizik Bilgi Sorunu

Değişim Sorunu

Fenomenoloji

Varoluşçuluk

Diyalektik Materyalizm

Mantıkçı Pozitivizm

Hermeneutik

Yeni Ontoloji

SORU 7

20. yüzyıldaki gerçeklik-görünüş sorununa getirdiği açıklamalarla ne çıkan filozofu belirterek görüşünü açıklayınız.

SORU 8

20. yüzyıl felsefesinin önemli akımlarından biri olan hermeneutik ve bu konuda dşnrlerin görüşleri ile ilgili kısaca bilgi veriniz.

SORU 9

H. G. Gadamer'e göre hermeneutik, tarihin ve kültürün bütünü hakkında konuşmanın olanağı olarak "anlamın anlamı" üzerine düşünmeyi ifade etmektedir. Bu düşünmeyi gerçekleştiren özne; düşünmesini belirleyen koşullardan bağımsız değildir, öznenin tarihi ve kültürü anlamasını sağlayacak araçlar olan dilsel eserler ve metinler de aynı koşullar içinde şekillenmektedir. Dolayısıyla hermeneutik, öznenin sahip olduğu anlam oluşturma araçlarının ve kendisine nüfuz edilecek kültürle tarihin bir arada ele alınmasını gerektirmektedir.

Bu parçadan hermeneutikle ilgili aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Öznenin düşünsel süreçlerini dikkate alır.
- B) Yazılı kültür ürünlerini anlamın kaynağı olarak görür.
- C) Geçmiş ve günümüz arasında köprü kurulmasını sağlar.
- D) Özneyi bağımsız ve kendi içinde anlamlandırmayı hedefler.
- E) Tarih üzerine refleksiyonda bulunma olanağı sağlar.

(2021 AYT)

SORU 10

20. yüzyıldaki yeni ontoloji ve varlık sorununa getirdiği açıklamalarla öne çıkan filozofu belirterek görüşünü açıklayınız.

SORU 11

20. yüzyılda varoluşçuluk ve varoluş-öz sorununa getirdiği açıklamalarla öne çıkan filozofları belirterek görüşlerini açıklayınız.

SORU 12

“Modern çağın insanı! gerçi çok şey kazandın, ama her şeyi yitirmek tehlikesi içindesin. Bütün evreni ele geçirmenin sevinci içindesin, ama kendi kendini yitirmek üzeresin. Gerçi dev tekniğin içinde kendine verimli bir güçlenme aracı elde ettin, ama kendini güçlendirme aracında kaygılı bir korkuya düştün. Gerçi atom sırlarını çözdün, ama kendi kendine yabancı oldun. Modern çağın insanı, senin çok şeyini aldılar, ama bir tanesinin alınmasına izin verme: Kendi gerçek varoluşun. Yaşamını yeniden kendi eline al, kollektif yaşamının yürüyen şeridi üzerine bir paket gibi bırakılmaya razı olma. Kendi yaşamına kendin biçim ver.”

B. Akarsu'nun *Çağdaş Felsefe* adlı eserinden alınan bu parça aşağıdaki 20. yy felsefi akımlarından hangisi ile ilişkilendirilebilir?

- A) Egzistansiyalizm
- B) Diyalektik Materyalizm
- C) Hermeneutik
- D) Mantıkçı Pozitivizm
- E) Fenomenoloji

SORU 13

Herhangi bir şeyi üretirken önce onu zihnimizde tasarlar, sonra da bu tasarımı hayata geçiririz. Mesela bir masa yapacaksak yapacağımız masanın biçimini kafamızda önceden oluştururuz. Nihayetinde o şey bir “masa” olacaktır, “sandalye” değil. Ama insanın varlığı söz konusu olduğunda durum değişir. O önceden belirlenmemiştir. Korkak bir insan, doğuştan korkak değildir; kendi yaşamındaki yapıp ettikleri ile korkak bir insan hâline gelmiştir.

Bu parça Sartre’in varoluşçu düşüncesindeki hangi noktayı vurgulamaktadır?

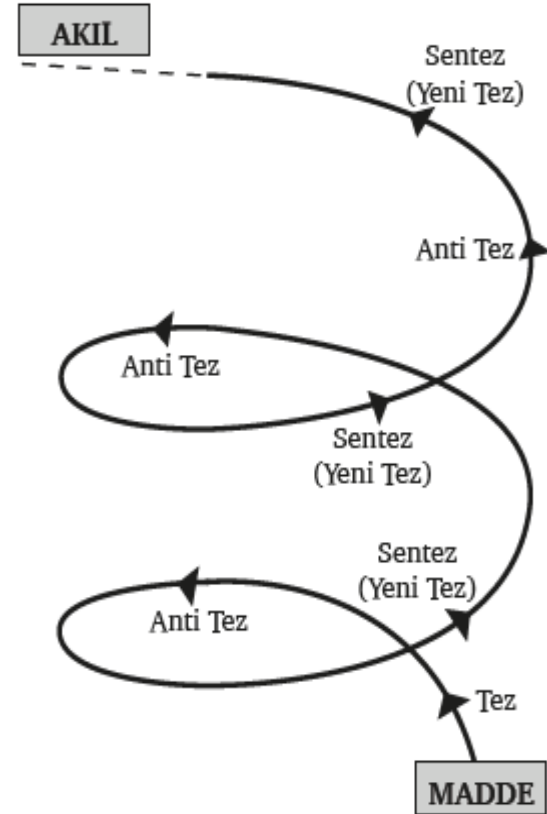
- A) Kişi yaptığı şeyleri sorumluluk duygusuyla yapmalıdır.
- B) Seçimlerimiz ile özgürlüğümüz arasında bir bağlantı vardır.
- C) Varoluş bir iç sıkıntısı duygusunu beraberinde getirir.
- D) İnsan şöyle veya böyle var olur, sonra özünü kurar.
- E) Var olabilen tek varlık insandır.

(2021 TYT)

SORU 14

Diyalektik materyalizm görüşü ile ilgili doğru ifadeleri işaretleyiniz.

- Varlıkların oluş ve değişimi **sav**, **karşı sav** ve **yeni sav** olmak üzere üçlü bir oluş sürecini içeren diyalektik yasanın sonucudur.
- Diyalektik materyalizmde tez aşaması **tin** ile başlar.
- Engels** ve **Marx** bu görüşün temsilcileridir.
- Engels** düşünce ve doğanın birbiri ile karşıt olduğunu, aslolanın düşünce olduğunu savunur.
- Marx** bir toplumun ekonomik unsurlarının (altyapı) kültür ve hukuk gibi olguları (üstyapı) oluşturduğunu ileri sürer.

SORU 15

Mantıkçı pozitivism ve metafizik bilgi sorunu ile ilgili verilen ifadelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yazınız.

(Popper, paradigma, metafizik, Kuhn, Carnap, Viyana Çevresi)

-olarak da bilinen mantıkçı pozitivistler, deney ve gözlem alanının dışında kalan önermelerin anlamsız olduğunu belirtirler. Yapılmak istenen ise deney ve gözlem alanıyla doğrulanması mümkün olmayan önermeleri diğer önermelerden ayırmaktır.
-, metafiziksel önermelerin sözde önermeler olduğunu ileri sürmüştür.
-’a göre bilim, kesin olduğu iddia edilen tümevarıma dayanmaz. O, görüşlerinin anlaşılması için basit bir örnek verir. “Bütün kuğular beyazdır.” genel önermesi çok sayıda kuğunun beyaz olduğunun gözlemlenmesine rağmen dünyada her an siyah bir kuğu doğma ihtimalinin var olması nedeniyle şüpheli olur.
- Bilimi, bilim insanlarının etkinliği olarak düşünen.....; onun toplumsal ve kişisel değer yargılarından arınık olmadığını savunur. Doğayı açıklayabilmek için kullanılan düşünceler bütünü, anlamını da içeren, ortaya çıkan yeni anlayış ve gelişmeler doğrultusunda değişebilir.

Soru 16

Mantıkçı pozitivistler, deney ve gözlem alanının dışında kalan önermelerin anlamsız olduğunu belirtirler. Carnap, metafiziksel önermelerin sözde önermeler olduğunu ileri sürmüştür.

Buna göre aşağıda verilen önermelerden hangisi sözde önermeye örnek oluşturur niteliktedir?

- A) Isıtılan metaller genişir.
- B) Dünya eksenini etrafında batıdan doğuya doğru dönmektedir.
- C) İnorganik bileşikler karbon içermez.
- D) Elementler kimyasal ve fiziksel yöntemlerle ayrıştırılmaz.
- E) Kız çocukları çok sevimlidir.

SORU 17

Bilimsel devrim dönemlerinde, olağan bilimsel gelenek değiştiği zaman, bilim insanı çevresini algılamayı yeni baştan öğrenmek zorundadır yani tanıdığı koşullar içinde yeni kalıplar görmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bunu yaptıktan sonra araştırma dünyası birçok noktada eskiden yaşadığı dünyayla bağdaşmayan ölçüler taşıyacaktır. Farklı paradigmalarda içinde gelişen ekollerin her zaman birbirlerine biraz ters düşen amaçlar benimsemelerinin bir başka nedeni de budur.

Thomas Kuhn'un bu parçada öne sürdüğü bilim anlayışının temel savı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilim, paradigmalarda değişmesi yoluyla sıçramalar ve kopuşlar sergiler.
- B) Bilim, ilk teoriden son teoriye kadar paradigmatik devamlılık sergiler.
- C) Bilim, burada ve şimdi gerçekleştirilen fakat tarihsel süreklilik taşıyan bir etkinliktir.
- D) Bilim, olgular üzerinde yapılan deney ve gözlemlerle birikimsel olarak ilerler.
- E) Bilim, bilim insanların çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ürünlerin paradigmatik bütünüdür.

(2020 AYT)

SORU 18

Türkiye’de felsefenin gelişmesine katkıda bulunmuş felsefecileri açıklamalarda verilen boşluklara uygun biçimde yerleştiriniz.

.....Millî Eğitim Bakanlığı yapmış, tercüme bürosu kurdurarak felsefe ve edebiyat alanlarında çeviri yapılmasına öncülük etmiştir. Felsefi görüşlerine bakıldığında özellikle hürriyet, eğitim ve hümanizm kavramları öne çıkar.

.....Üniversitelerde bilim felsefesi ve mantıkçı pozitivizm üzerine dersler vermiştir. “Felsefe Yazıları” adlı kitabıyla da Türk Dil Kurumu 1977 Deneme Ödülü Almış, Türk Tarih Kurumunda danışmanlık görevi yapmıştır.

.....Ordinaryüs profesör unvanına da sahiptir. Türk ve İslam düşüncesi üzerine olan görüşleriyle tanınır. Varlık alanında yapmış olduğu çalışmaları ile felsefede öne çıkmıştır.

.....Değer alanındaki çalışmalarıyla ön plana çıkar. Sistematik felsefenin gelişmesine de katkıları olmuştur. Yeni ontoloji ve fenomenoloji akımlarından etkilenmiş ve bu alanda dersler vermiştir.

.....Felsefe tarihinde yapmış olduğu çalışmalarla öne çıkar. Uzun yıllar Türk Dil Kurumunun başkanlığını yapmıştır. Sade bir Türkçe ile felsefenin anlaşılır olması için çaba sarf etmiştir.

.....Onun ahlak felsefesinin temeli “hareket” kavramı üzerine kurulmuştur. Özgür irade sahibi olan insan bilerek ve isteyerek harekette bulunur, harekette bulunması insanlık vasfını kazandığını gösterir ve harekete devam etme isteği onun sonsuz olana ulaşma niyetinden kaynaklanır. İnsanın bu şuurlu hareketini idealist bir hareket olarak görür ve ahlaki görüşleri açısından ona “isyan ahlakı” adını verir.

.....Bilim felsefesi alanında çalışmalarıyla bilinir. “Arap ve İslam Bilimi” adlı doktora teziyle bilim tarihi alanında doktora derecesini alan ilk kişi olmuştur. Polonya Konsolosluğu, “Copernicus” adlı eserinden dolayı Kopernik Madalyası’nı takdim etmiştir.

.....Felsefenin tarihsel gelişimi üzerine düşünceler üretmiş, kültürler arası etkileşimde Türk kültürünün yeri ve önemi üzerinde durmuştur.

.....Değerler felsefesi alanında düşünceleriyle tanınır. Kurucuları arasında bulunduğu Türkiye Felsefe Kurumunda genel sekreterlik ve devamında başkanlık görevlerinde bulunmuştur. Uluslararası Felsefe Kurumları Federasyonunun ilk kadın başkanı olmuştur. Çok sayıda akademik çalışmaların yanı sıra aralarında “Goethe Madalyası” da olan birçok ödüle sahiptir.

.....İnsan felsefesi üzerine çalışmalarıyla öne çıkar. 1990 yılında Çukurova Üniversitesi Felsefe Grubu Eğitimi Bölümünü, 1994 yılında Mersin Üniversitesi ve 2000 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Felsefe Bölümünü kurmuştur.

SORU 19

Nietzsche'nin "güç istenci" anlayışı oldukça farklı şekillerde yorumlanmış hatta bu yorumların bazıları onu suçlayacak bir noktaya dahi ulaşmıştır. "Güç istenci"nin, insanın diğer insanlar üzerinde egemenlik kurma isteği olarak yorumlanışına karşı Nietzsche'nin çağdaş yorumcularından Deleuze, kavrama açıklık getirmek amacıyla şunları söyler: "İstencin gücü istemesi, gücü bir erek olarak arzulaması ve ardı sıra gitmesi demek olmadığı gibi, gücün, istencin dürtüsü olması demek de değil. Gücün iradesi özünde yaratıcı ve donandırıcıdır: Bir şeye iç geçirmez, aramaz, arzulamaz ve özellikle de gücü arzulamaz. Verir: Güç, istençte 'verici erdem' olarak vardır; istenç, güç vasıtasıyla bizzat anlam ve değer donatıcıdır."

Buna göre "güç istenci" için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İnsanın ihtiyaçları tarafından belirlenir.
- B) İnsanın yeni değerler oluşturabilmesini sağlar.
- C) İnsanların birbirleriyle mücadelesinin ürünüdür.
- D) Zaman içerisinde egemenlik kurar.
- E) İnsanların mutluluğunu amaçlar.

(2020 AYT)

SORU 20

Geleceğin geçmişe benzeyeceği varsayımı herhangi geçerli bir argümana dayandırılmaz. Tamamen alışkanlıktan kaynaklanır. Her şeyin geçmişte olduğu gibi davranacağını varsaymak için yeterli gerekçemiz yok. Evet, bir sonraki oturuşumda bu sandalyenin beni taşıyacağına, bırakmam hâlinde bu kalemin düşeceğine inanıyorum. Ancak şaşırtıcı bir gerçek daha var ki, o da sandalyenin kırılacağını, kalemin havada yükseleceğini varsaymam için de bir o kadar sebebim var.

Mantıkçı pozitivistin bu parçada eleştirilen bilimsel yöntemleri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tümevarım - doğrulanabilirlik
- B) Tümevarım - yanlışlanabilirlik
- C) Analoji - yanlışlanabilirlik
- D) Tümdengelim - yanlışlanabilirlik
- E) Tümdengelim – doğrulanabilirlik

(2020 TYT)

SORU 21

Felsefe hep “hakikat”in peşinde olmuştur. Hakikat, kimi zaman dünyanın görünüşlerinin altında yatan düzen kimi zaman da bu görünüşlerin ötesinde, sadece rasyonel düşünce ile ulaşılabilecek olan ideal bir yapı olarak düşünülmüştür. Her iki durumda da hakikat orada durmakta ve özne tarafından keşfedilmeyi beklemektedir. Özne; gözlem veya uslamlama yoluyla hakikate ulaşabilir. Oysa Nietzsche’ye göre hakikat özne tarafından keşfedilen değil, icat edilen bir şeydir. Dolayısıyla öznenin konumuna göre farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Özne, hakikate ulaşma çabası içinde fenomenleri yorumlar ve yorum tanımı gereği öznenin bulunduğu konumdan bağımsız değildir.

Buna göre Nietzsche’nin “hakikat” anlayışıyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Hakikate ancak rasyonel düşünceyle ulaşılabilir.
- B) Öznenin bağımsız, mutlak bir hakikatin varlığından bahsedilemez.
- C) Hakikat görünüşlerin arkasındaki değişmez ilkedir.
- D) Mutlak hakikate ancak büyük çabalarla ulaşılabilir.
- E) Hakikat, gözlem ve uslamlama yapılmadan keşfedilemez.

(2021 TYT)